

Sabina Tokarczyk, Magdalena Wilk

Sprawozdanie z ratowniczych badań wykopaliskowych na stan. 4 w Kębłowie, powiat Mielec w 2006 roku

WSTĘP

Stanowisko nr 4 w Kębłowie¹, gm. Padew Narodowa, pow. Mielec położone jest w obrębie Kotliny Sandomierskiej, na obszarze AZP 94-71 (nr stan. na obszarze 40). Znajduje się w zachodniej części miejscowości (ryc. 1), w odległości ok. 2 km od obecnego koryta Wisły. Ulokowane jest na nieznacznie wyeksponowanym terenie, nad niewielkim ciekim wodnym, na podłożu piaszczystym.

Stanowisko odkryte zostało przez J. Liberę podczas badań AZP w 1988 r. W październiku 2004 r. z powodu niszczenia stanowiska przez wybieranie piasku zostały tam przeprowadzone niewielkie badania wykopaliskowe. Prowadzili je mgr A. Handerek z Muzeum w Tarnobrzegu oraz mgr T. Biernicki z Delegatury Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Tarnobrzegu. Założony został wtedy wykop o wymiarach 9×14,5 m. W jego obrębie zadokumentowano 8 obiektów, 2 z nich wyeksplorowano (nr 3 i 4), po czym wykop częściowo przykryto folią i przysypano.

W 2006 roku z ramienia Fundacji Rzeszowskiego Ośrodka Archeologicznego zostały przeprowadzone badania ratownicze w dniach 4-16.09. Kierownikiem prac był prof. UR Andrzej Pelisiak, natomiast nadzór w terenie sprawowała mgr Magdalena Wilk. Podjęcie prac spowodowane było zagrożeniem związanym z wybieraniem piasku w obrębie stanowiska. Do przebadania przeznaczono w roku bieżącym teren o powierzchni 2,5 ara, w obrębie działki nr 470, należącej do Kazimierza Popardowskiego.

W nawiązaniu do wykopu z wcześniejszego sezonu (2004 r.) wytyczona została siatka arowa (ryc. 2). W jej obrębie założone zostały trzy wykopy. Pierwszy, zlokalizowany został na arach 19K, ćw. A, D, 19L, ćw. D, 20K, ćw. A-D i 20L, ćw. C, D. W dużej mierze pokrywał się on z powierzchnią wykopu z roku 2004 (ar 20K, ćw. A-D i 20 L, ćw. C, D). Przeprowadzenie prac w obrębie tego wykopu miało na celu rozpoznanie funkcji i chronologii obiektów wydzielonych w sezonie 2004. Powierzchnia wykopu wynosiła początkowo 150 m², następnie w związku z niezbyt jasną sytuacją przy NE profilu poszerzono ją o kolejne trzy ćwiartki (ary 19 K i L).

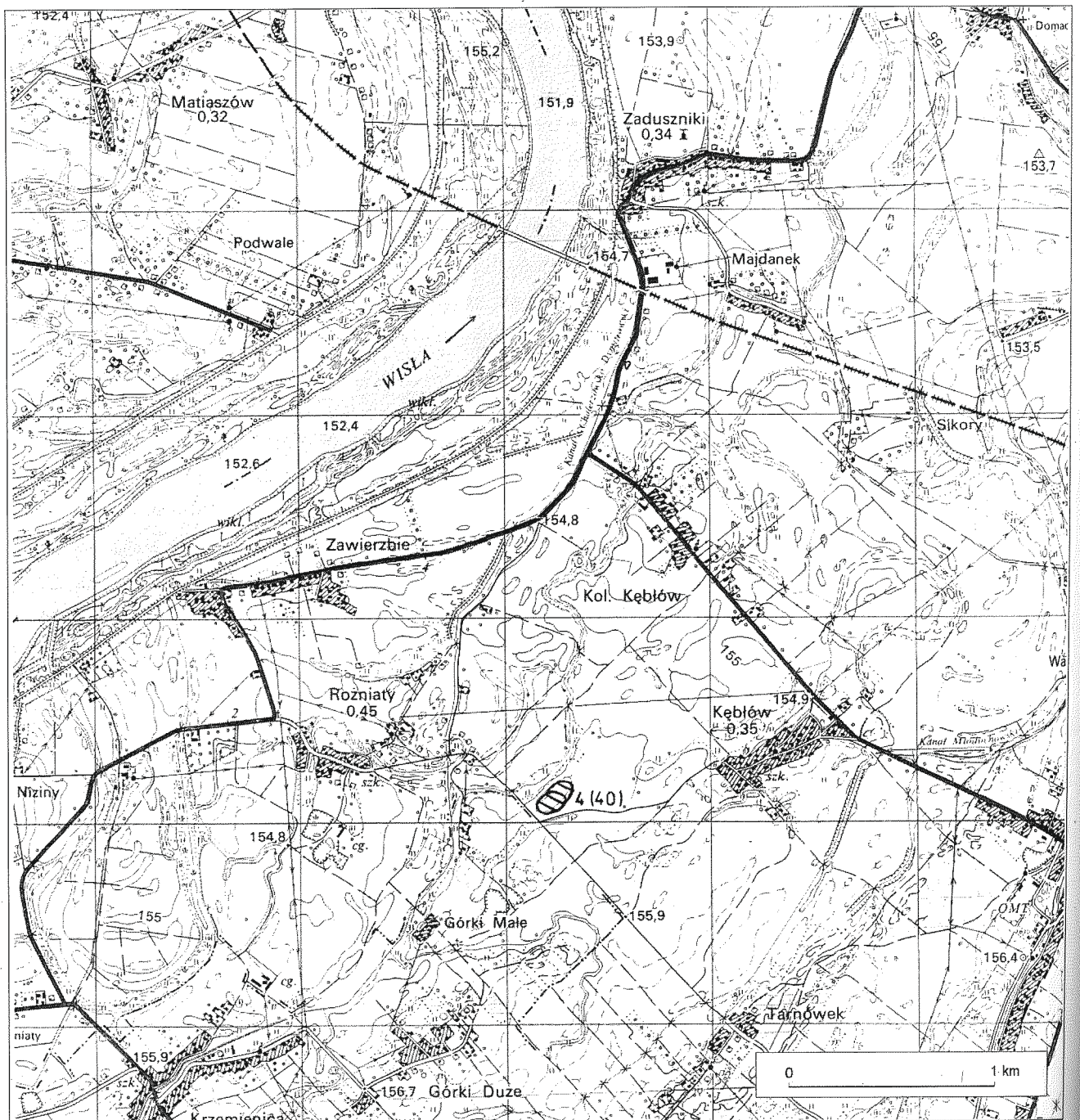
Pod warstwą humusu o miąższości ok. 15 cm i podglebia, o grubości 30-40 cm, we wschodniej części wykopu zarejestrowana została warstwa kulturowa, której nadano numer 5 (ryc. 3, 8). Posiadała miąższość 30-60 cm, w profilu wyraźnie wyróżniała się ciemnoszarobrunatnym zabarwieniem zarówno od brunatnego podglebia jak i jasnego calca, natomiast w rzucie poziomym jej granice były mocno rozmyte. Pozyskane z niej zostały liczne fragmenty ceramiki, głównie ludności kultury trzcinieckiej (ok. 570 fr. ceramiki), a także łużyckiej (ponad 200 fr.). Na dnie warstwy umiejscowione były dwa stosunkowo duże kamienie, posiadające jedną z powierzchni startą, równą, być może służące jako żarna. Ponadto wystąpiło w niej kilka krzemieni oraz fragment szydła brązowego. Poniżej warstwy kulturowej, na jej zachodnim skraju wystąpiły dwa niewielkie obiekty, z których na podstawie materiału ceramicznego jeden został określony jako tarnobrzezki (nr 16), natomiast drugi jako łużycki (nr 12).

W zachodniej części wykopu na tle calca wydzielonych zostało 10 obiektów, z których 4 były nowożytnie (nr 4, 7, 8, 11), pozostałe natomiast należy wiązać z kulturą łużycką (nr 1, 2, 3, 5, 9, 13). W związku z rozbieżnościami pomiędzy planem obiektów z 2004 r. a sytuacją, jaka rysowała się po odczyszczeniu powierzchni wykopu, nie została utrzymana numeracja obiektów z wcześniejszego sezonu.

Kolejne dwa wykopy, mające charakter sondażowy, zlokalizowano na północ i południe od głównego wykopu. Miały one na celu ustalenie zasięgu stanowiska. Pierwszy z nich założono na niewielkim skłonie w kierunku cieku wodnego, na arze 20O, ćw. B i 20P, ćw. C (ryc. 2, 3). Miał on wymiary 6×2,5 m, pod warstwą humusu o miąższości 10-30 cm ukazał się calec. W obrębie wykopu nie wystąpiły obiekty pradziejowe, odnotowano jedynie nowożytny obiekt nr 10, którego uchwycono tylko północne i południowe granice.

Kolejny wykop o wymiarach 2×5 m otworzono na arze 19F, ćw. A, w przybliżeniu w miejscu, gdzie według ustnej informacji, podczas wybierania piasku miała być znaleziona waza nadszańska. W profilach widoczne były jedynie dwie warstwy naturalne: podglebie o miąższości 10-40 cm oraz calec. Prace na tym arze prowadzone były w pasie wybranego wcześniej piasku, stąd też nie odnotowano obecności humusu. W wykopie wydzielone zostały dwa obiekty nowożytnie (nr

¹ Podczas badań w 2004 roku miejsce to błędnie zostało określone jako Roźniaty st. 1.

Ryc. 1. Kębłów, stan. 4. Lokalizacja stanowiska
 Abb. 1. Kębłów, Fst. 4. Lokalisierung der Fundstelle
 Рис. 1. Кэблов, пам. 4. Местонахождение памятника

14 i 15) oraz obiekt nr 17 z materiałem łuzyczym. Wszystkie kontynuowały się poza granicami wykopu, dlatego zostały przebadane tylko częściowo.

ŹRÓDŁA NIERUCHOME

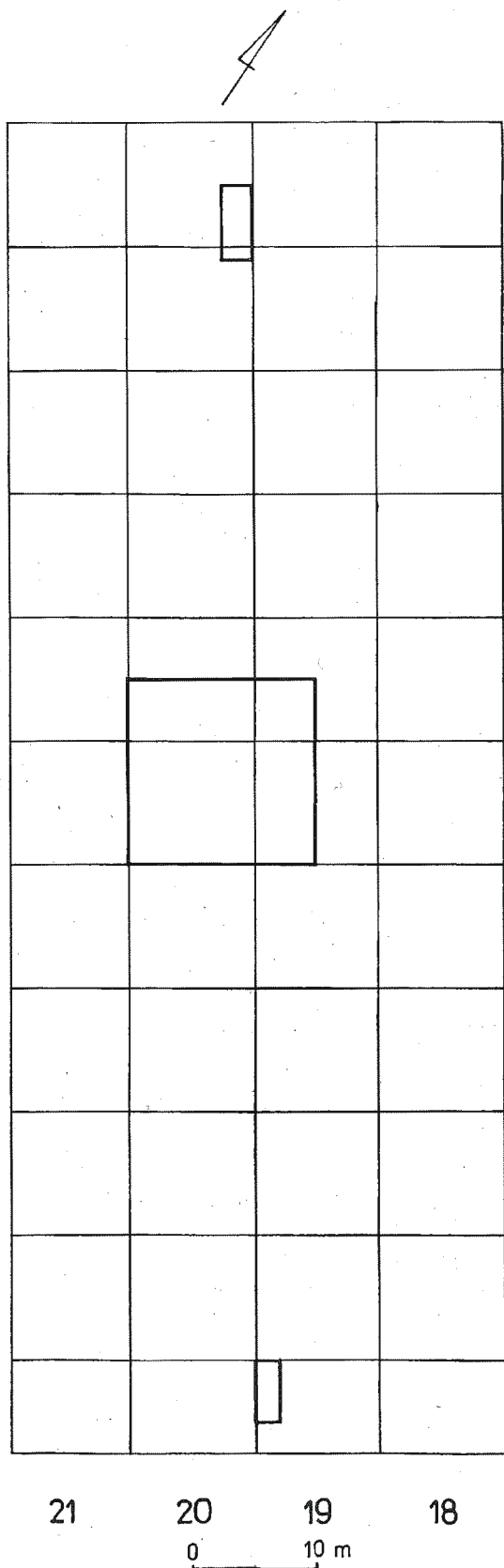
Podczas badań zarejestrowano 16 obiektów (ryc. 3), ich zestawienie zawiera tabela I². Sześć obiektów nie zostało

² Pomimo obecności w niektórych obiektach wyłącznie materiału pradziejowego, niewątpliwie były to wkopy nowożytnie, o czym świadczył kształt i rodzaj wypełniska. Również ze względu na cechy formalne obiekt 5 został połączony z kulturą łuzyczą, pomimo odkrycia w stropie jego wypełniska ceramiki nowożytnej.

przebadanych w całości, z czego dwa były pradziejowe, pozostałe natomiast nowożytnie.

Obiekty pradziejowe (nr 1, 2, 3, 5, 9, 12, 13, 16, 17 – ryc. 4, 5, 7) były to głównie jamy osadowe owalnego kształtu, o ciemnym wypełnisku i rozmytych granicach, profile były nieckowate, wannowate lub nieregularne. Ich wielkości wahały się w granicach 1–4 m², głębokości sięgały od 20 do 90 cm, jedynie obiekt 12 posiadał wymiary ok. 50×30 cm. Pozyskano z nich został materiał łuzyczy oraz zdecydowanie mniej licznie trzciniecki.

Wielkością wyróżniał się obiekt, któremu początkowo nadano numer 3, posiadający nieregularny zarys, a jego powierzchnia wynosiła około 10 m². Jednak już 10 cm od po-

Ryc. 2. Kębłów, stan. 4. Plan siatki arowej i wykopów

Abb. 2. Kębłów, Fst. 4. Plan der Rasterflächen und der Grabungsschnitte

ziomu identyfikacji zaczął się rozdzielać na dwie jamy, stąd też północnemu zagłębieniu nadano kolejny numer – 9. W północno-wschodniej części obiektu wydzielala się warstwa piasku z drobną, kruchą polepą i małą ilością węgla drzewnych, stanowiąca być może pozostałość po palenisku. Z wypełniska jamy 3 pozyskano 38 fragmentów ceramiki, z czego 34 lużyckiej, natomiast z obiektu 9 – 27 fr. ceramiki lużyckiej, fragment zęba zwierzęcego oraz muszlę, ponadto w obu wystąpiła także polepa i kamienie.

Obiekty nowożytnie (nr 4, 7, 8, 10, 11, 14, 15 – ryc. 5, 6) miały zarysy prostokątne z zaokrąglonymi narożnikami, bardzo wyraźne granice i plamiste wypełnisko, ich głębokości w większości przypadków były niewielkie (ok. 20 cm), jedynie miąższość obiektu 10 przekraczała 100 cm.

ŹRÓDŁA RUCHOME

Ogólnie podczas tegorocznego sezonu odkryto ok. 1700 fragmentów ceramiki: ok. 640 fr. ceramiki trzcinieckiej, ok. 980 fr. ceramiki lużyckiej, ok. 30 średniowiecznych (XII–XIV w.) oraz ok. 40 nowożytnych. Poza tym znalezione zostały pojedyncze skorupy naczyń KPL i mierzanowickiej. Krzemienie reprezentowane były przez 39 okazów, wystąpiła także polepa, przedmioty wykonane z kamienia (odłupki, nóż, żarna), szydło brązowe oraz fragment pocisku.

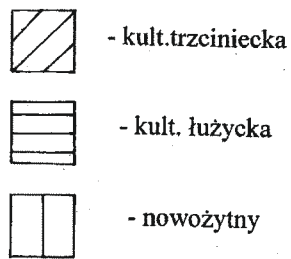
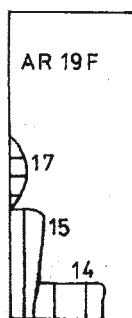
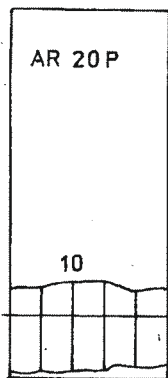
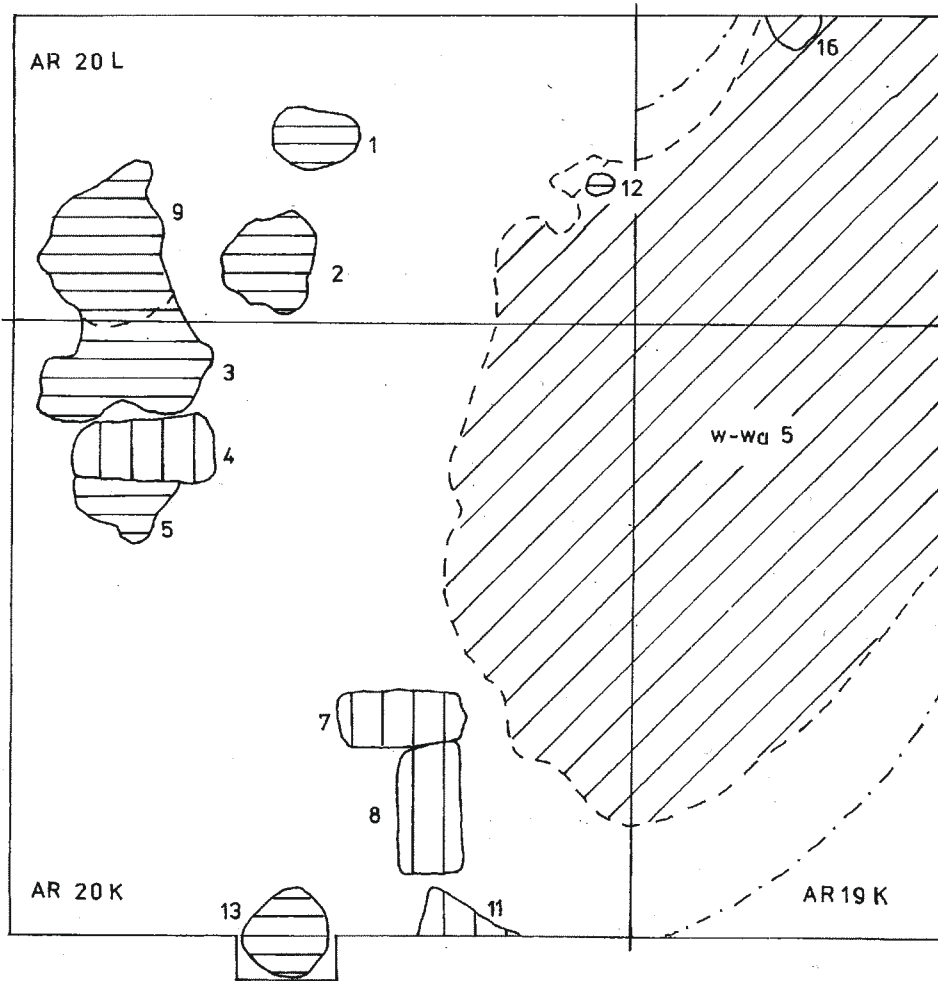
Materiał zabytkowy został pozyskany z warstwy ornej, podglebia, warstwy kulturowej oraz z wypełnisk 14 obiektów.

Materiał krzemienisty

Uzyskany na stanowisku 4 w Kębłowie zbiór artefaktów jest ubogi ilościowo i jakościowo, liczy bowiem tylko 39 okazów krzemienistych i 2 kwarcytowe. Wśród nich odnotowano 6 form rdzeniowych, 26 form należących do debitażu (tj. odłupki, wióry i okruchy przemysłowe) oraz 9 form narzędziowych.

Do form rdzeniowych należą: rdzeń szczątkowy, nie przekraczający 2 cm wielkości, z krzemienia świeciechowskiego; rdzeń mikrolityczny ze zmianą orientacji, z krzemienia narzutowego (tabl. IV, 3); rdzeń zaczątkowy o bryłkowatym kształcie, mierzący do 4 cm wielkości, z krzemienia narzutowego; rdzeń odłupkowy, dwupiętowy, ze zmienioną orientacją, ok. 3 cm wysokości, z krzemienia narzutowego; rdzeń wiórowy, dwupiętowy, o długości 3 cm, przepalony (tabl. III, 5); oraz rdzeń łuszczeniowy, dwubiegunowy z krzemienia narzutowego (tabl. IV, 5). Formy oraz wielkości rdzeni (poza rdzeniem zaczątkowym), wskazują na ich mezolityczny charakter. Rdzeń łuszczeniowy można również przypisywać kulturom z późniejszych epok, gdzie wykorzystywany był szczególnie w okresach, gdy brakowało większych kongregacji surowcowych, jak w KPL (B. Balcer, 1983), znane są też z epoki brązu z kultury trzcinieckiej.

Wśród form odłupkowych znajduje się 8 egzemplarzy o małych, krępych kształtach, nie mierzących więcej niż 3 cm (2 z krzemienia narzutowego, 3 z krzemienia świeciechowskiego, 1 z kwarcytu i 2 przepalone), w tym 4 są we fragmentach. Pozostałe odłupki (o długości od 3 do 5,2 cm) wykonane są: 2 z krzemienia świeciechowskiego (tabl. IV, 1), w tym jeden pochodzi z zaprawy rdzenia (tabl. III, 4), 1 z krzemienia czekoladowego (tabl. I, 2), 1 z kwarcytu (tabl. I, 1). Znalaziono również 2 łuski z krzemienia czekoladowego i narzutowego.

0 1 m

Ryc. 3. Kęblów, stan. 4. Rozplanowanie obiektów
 Abb. 3. Kęblów, Fst. 4. Verteilung der Objekte
 Рис. 3. Кэмблов, пам. 4. Планиграфия объектов

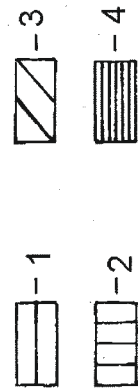
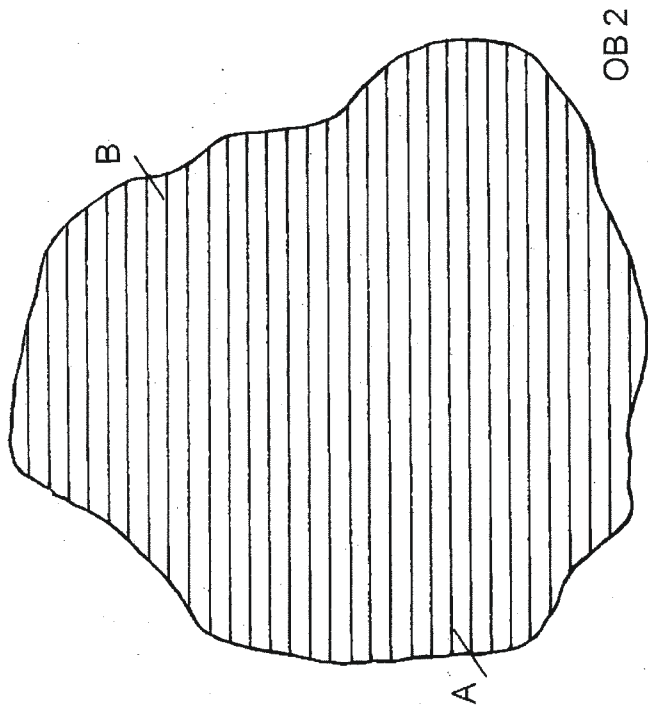
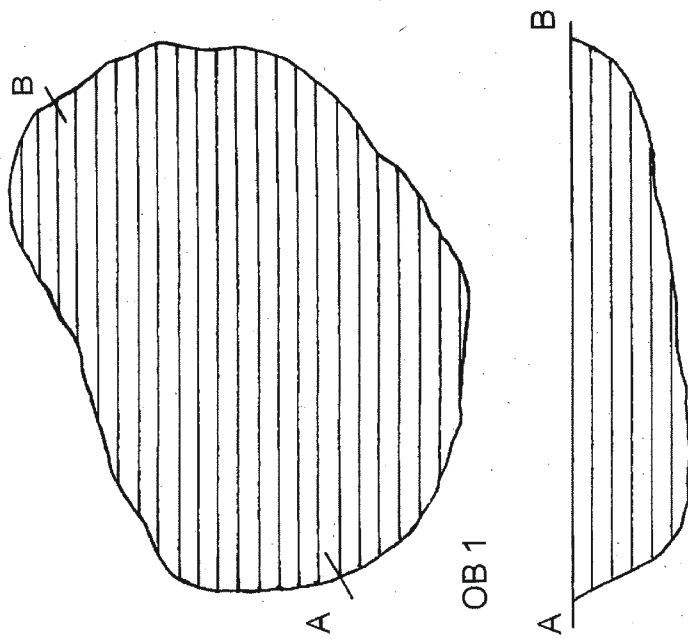
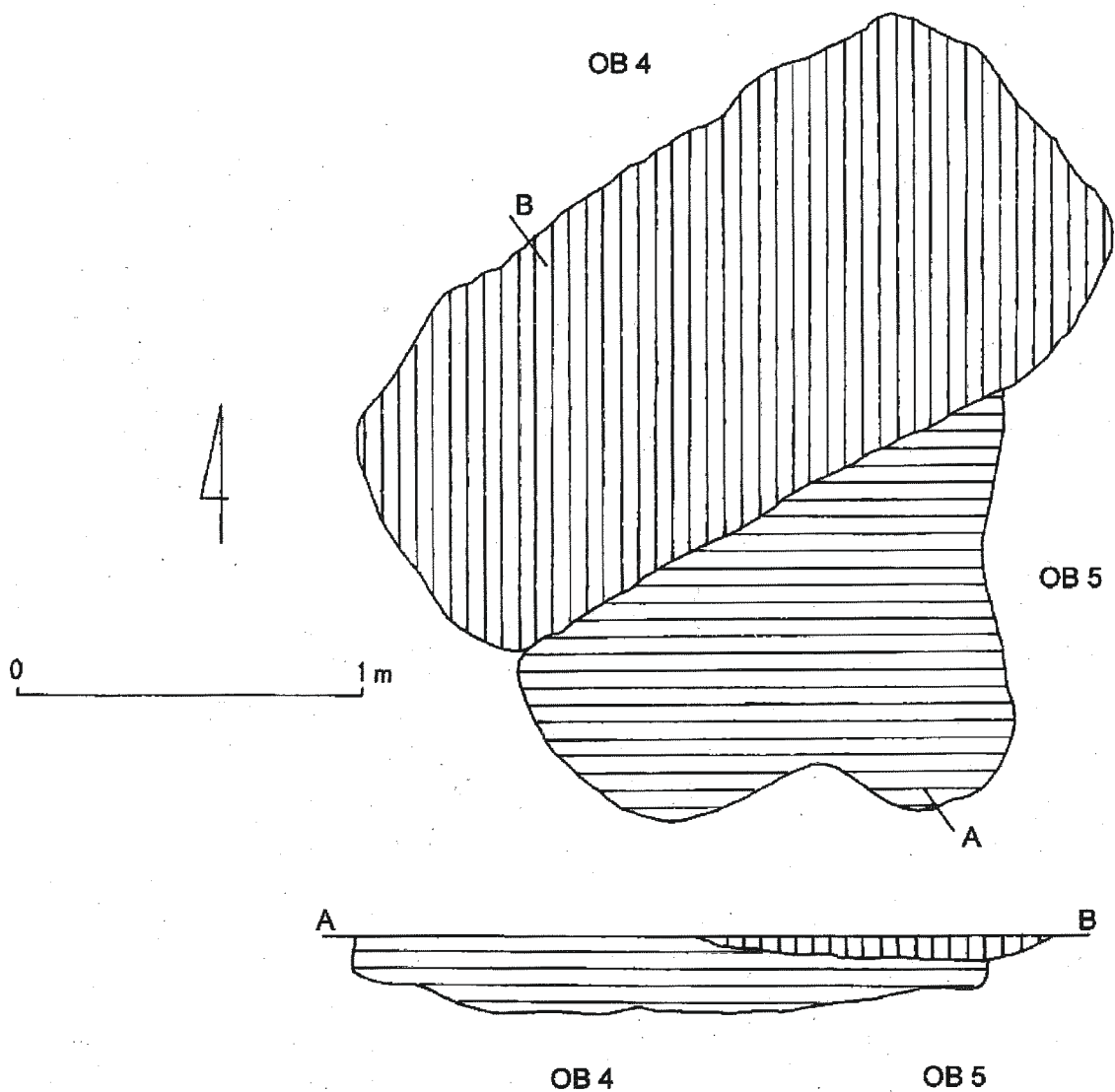

Рис. 4. Кęбłów, стан. 4. Plany i profile obiektów 1 i 2. Oznaczenia dotyczą rysin 4-7: 1 - czarny piasek, 2 - brunatnożółty piasek, 3 - plamisty, brunatno-jasnobrunatno-jasnożółty piasek, 4 - plamisty, brunatno-żółty piasek

Abb. 4. Kębów, Fst. 4. Pläne und Profile der Objekte 1 und 2. Die Bezeichnungen betreffen Abbildungen 4-7: 1 - schwarzer Sand, 2 - braun-gelber Sand, 3 - gefleckter, braun-hellbraun-gelber Sand, 4 - gefleckter, braun-gelber Sand

Рис. 4. Кэмблов, пам. 4. Планы и разрезы объектов 1 и 2. Условные обозначения действительны для рисунков 4-7: 1 - черный песок, 2 - коричнево-желтый песок, 3 - пятнистый, коричнево-светло-коричнево-светло-желтый песок, 4 - пятнистый, коричнево-желтый песок

4

Ryc. 5. Kęblów, stan. 4. Plany i profile obiektów 4 i 5. Oznaczenia jak na ryc. 4

Abb. 5. Kęblów, Fst. 4. Pläne und Profile der Objekte 4 und 5. Bezeichnungen wie auf Abb. 4

Рис. 5. Кэмблов, пам. 4. Планы и разрезы объектов 4 и 5. Условные обозначения как на рис. 4

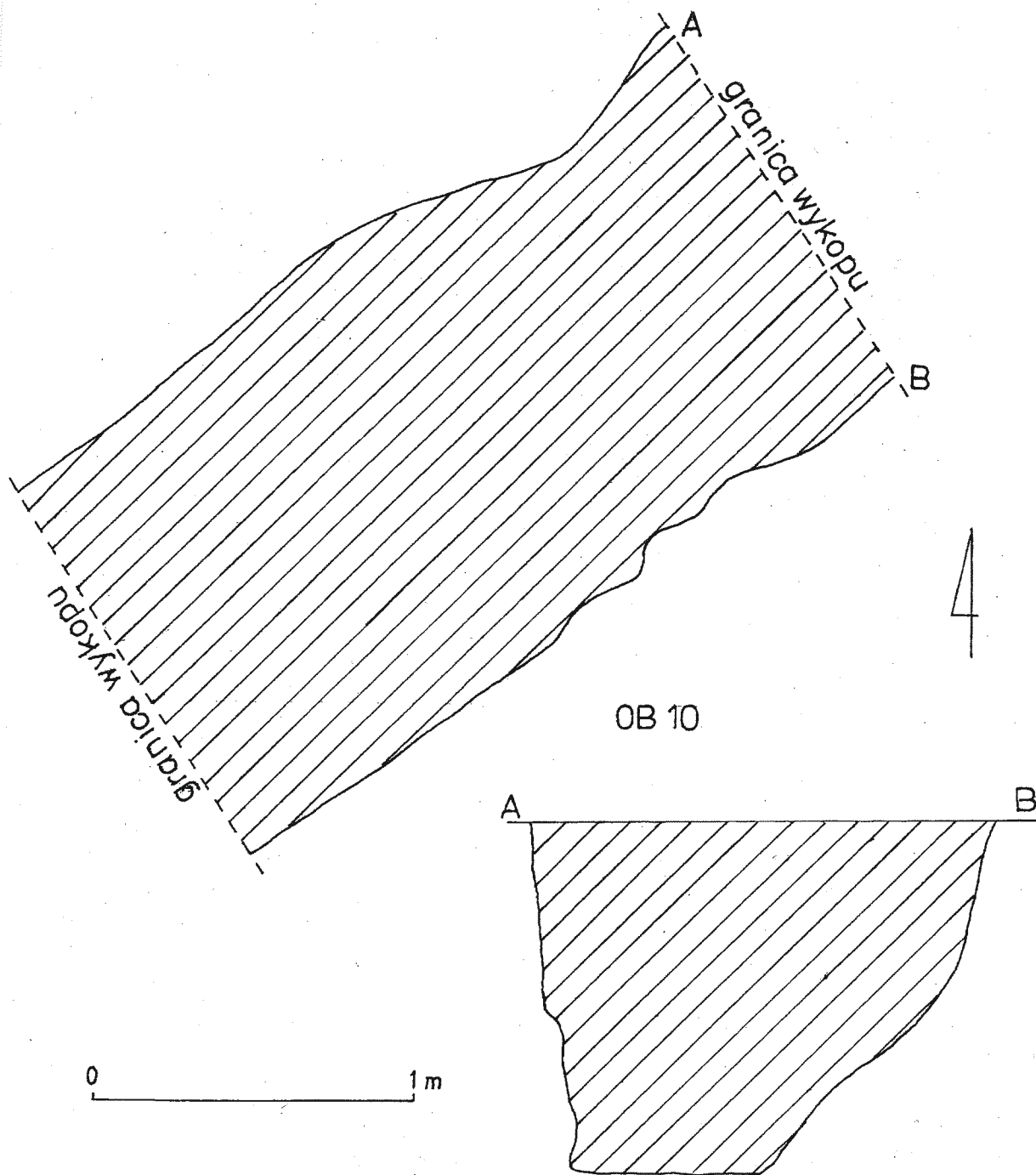
Do form wiórowych zaliczono 7 egzemplarzy: 4 o długości mniejszej niż 3 cm, wśród nich 1 cały (tabl. I, 3), pozostałe fragmentaryczne, wszystkie wykonane z krzemienia narzutowego (tabl. III, 8; IV, 2), w tym jeden przepalony (tabl. III, 7). Kolejne 3 okazy mierzą od 3,4 do 7,3 cm i zostały zrobione: 1 z krzemienia czekoladowego (tabl. I, 6), 2 z krzemienia świciechowskiego (w tym 1 uszkodzony) (tabl. II, 1; IV, 4). Brak wśród debitazu jednorodnych, powtarzających się form, wobec czego nie można traktować ich jako całość i należy wnioskować, że pochodzą z różnych epok, począwszy od mezolitu.

Do okruchów przemysłowych zaliczono 5 form: 3 wykonane z krzemienia świciechowskiego i 2 z krzemienia narzutowego.

Grupa narzędzi zawiera 9 egzemplarzy: 2 drapacze, 1 okruh nieprzemysłowy z retuszem, oraz 6 wiórów z charakterystycznym drobnym, nieregularnym retuszem użytkowym lub wyświeceniem krawędzi. Drapacze zostały wykonane na odłupkach, jeden o łukowatym drapisku zrobionym za pomocą półstromeżowego retuszu, krępego kształtu i rozmia-

rów nie przekraczających 1,7 cm długości i 2,2 cm szerokości, oraz 0,9 cm grubości, z krzemienia narzutowego, należący do form mikrolitycznych (tabl. II, 4). Drugi o szerokim wachlarzowatym drapisku, wykonany za pomocą półstromeżowego retuszu i wymiarach 2,4 cm długości, 2,8 cm szerokości i 0,5 cm grubości, z krzemienia świciechowskiego (tabl. II, 3). Drapacze ze względu na kształt i wielkość można zaliczyć do kultur mezolitycznych. Niewiele można powiedzieć o charakterze narzędzia wykonanego na okruczu nieprzemysłowym, drobnym regularnym retuszem jednej z krawędzi, z surowca świciechowskiego (tabl. II, 6).

Wśród pozostałych narzędzi znajdują się 2 wióry o drobnym nieregularnym retuszu najprawdopodobniej użytkowym jednej z dłuższych krawędzi, wykonane z krzemienia czekoladowego. Jeden z nich o długości 5,4 cm (tabl. II, 5), drugi przekraczający długość 7,7 cm (tabl. II, 2). Rodzaj krzemienia, jak i wielkość mogą świadczyć o przynależności do KPL. Następny okaz to wiór o długości 3 cm, charakteryzujący się wyświeceniem jednej z krawędzi, co świadczy o jego narzędziowym charakterze, wykonany z krzemienia narzutowego

Ryc. 6. Kębłów, stan. 4. Plan i profil obiektu 10. Oznaczenia jak na ryc. 4

Abb. 6. Kębłów, Fst. 4. Plan und Profil des Objekts 10. Bezeichnungen wie auf Abb. 4

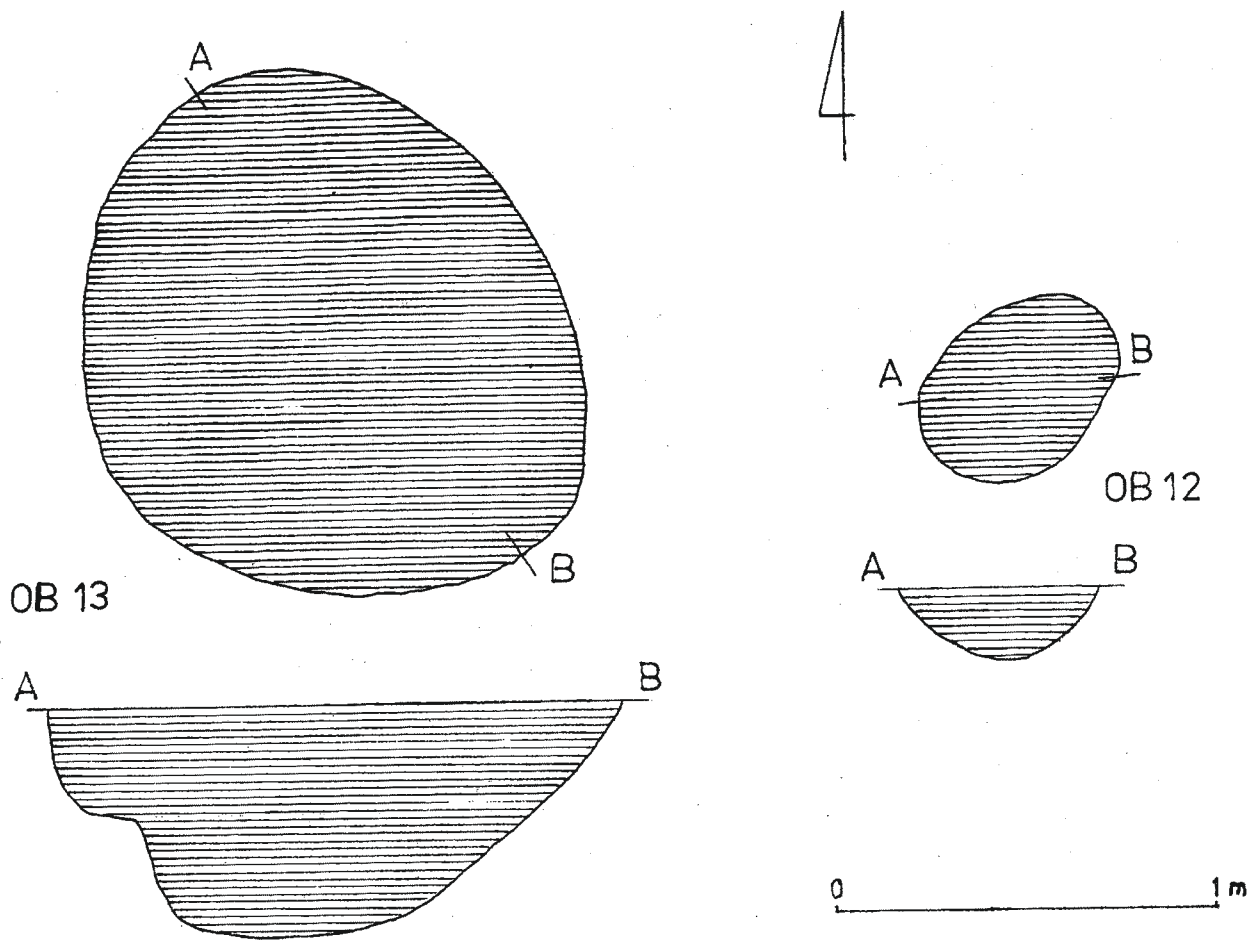
Рис. 6. Кэблов, пам. 4. План и разрез объекта 10. Условные обозначения как на рис. 4

(tabl. II, 1). Pozostałe 3 egzemplarze odkryte zostały we fragmentach: 2 o długości ok. 3 cm, z drobnym, nieregularnym retuszem użytkowym na jednej z krawędzi, z krzemia świeciechowskiego (tabl. I, 5; III, 2), 1 ze śladami przepalenia i drobnym, nieregularnym retuszem oraz wyświeceniem jednej z dłuższych krawędzi (tabl. III, 3). Powyższe formy mogły służyć jako wkładki, wykorzystywane w epoce mezolitu, neolitu (KPL) i brązu (kultura trzciniecka).

W całym zbiorze dominuje surowiec świeciechowski (15 egz.) i narzutowy (14 egz.), oraz czekoladowy (5 egz.), kwarcytowy (2 egz.). Wśród 5 przepalonych form trudno rozpoznać rodzaj surowca.

Krzemienie odkryto głównie w obrębie ara 19L ćw. D (16), 19K ćw. D (5) i 19K ćw. A (4). Większość, bo 16 egzemplarzy, wystąpiło w obrębie warstwy kulturowej 5, pozostałe pochodziły z humusu (6) i podglebia (3). Ponadto materiał krzemienisty znaleziony został także w arze 20K, ćw. A, D (3), 20O, ćw. B, 20P ćw. C, obiekcie 10 (po 2), oraz po 1 egzemplarzu w obiektach 1, 2, 3 i arze 20K, ćw. C.

Z uwagi na fakt, iż artefakty znaleziono w towarzystwie dużej ilości ceramiki kultury trzcinieckiej, lużyckiej i także pojedynczych skorup KPL, zapewne część krzemieni należy przypisać tym jednostkom kulturowym, pozostałe można zaliczyć do kultur mezolitycznych.

Ryc. 7. Kębłów, stan. 4. Plany i profile obiektów 12 i 13. Oznaczenia jak na ryc. 4

Abb. 7. Kębłów, Fst. 4. Pläne und Profile der Objekte 12 und 13. Bezeichnungen wie auf Abb. 4

Рис. 7. Кэмблов, пам. 4. Планы и разрезы объектов 12 и 13. Условные обозначения как на рис. 4

Materiał ceramiczny

Pozyskany materiał ceramiczny wskazuje na kilka faz zasiedlenia.

Trzy fragmenty ceramiki posiadają cechy pozwalające łączyć je z kulturą pucharów lejkowatych (tabl. VIII, 2).

Wczesną epokę brązu reprezentują dwa fragmenty ceramiki kultury mierzanowickiej, które wystąpiły w warstwie ornej.

Kolejną fazę z epoki brązu wyznaczają materiały kultury trzcinieckiej. Z tego okresu pochodzi 769 fragmentów ceramiki, z czego większość (629) została odkryta w warstwie kulturowej nr 5, datowanej właśnie na ten czas. Tylko jeden obiekt (numer 16) można powiązać z tą kulturą.

Materiał ruchomy reprezentują typowe garnki esowate (tabl. VII, 5, 6; VIII, 4), w tym *Riesenbecher* z prostą listwą plastyczną pojedynczą lub podwójną (typu d – J. Czebreszuk 1998, s. 114n), naczynia zdobione poziomymi żłobkami (tabl. VIII, 7), fragment naczynia z pionowo przekłutym uchem (tabl. VII, 13), oraz niewielkie fragmenty wylewów o wychylonych na zewnątrz, pogrubionych i skośnie ściętych brzegach, prawdopodobnie pochodzące także z naczyń esowatych (tabl. V, 4; VII, 1, 2; IX, 6, 7). Większość materiału ceramicznego stanowiły niecharakterystyczne części brzuśców.

Biorąc pod uwagę zarówno wystąpienie warstwy kulturowej ze znaczną ilością materiału ruchomego, jak i obecność obiektu z ceramiką trzciniecką, można tu mówić o osadnictwie datowanym na klasyczną fazę rozwoju tej kultury.

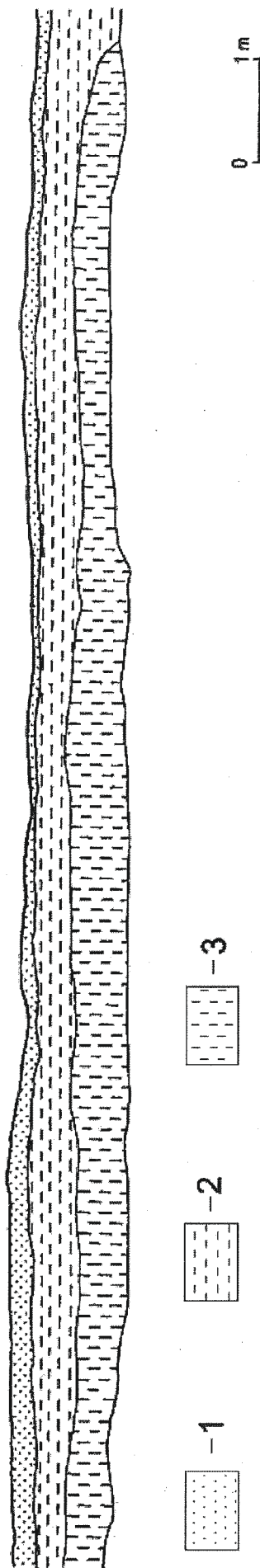
Najwięcej materiału zabytkowego wiąże się z kulturą łużycką. W obrębie wykopów odkryto osiem obiektów związanych chronologicznie z tą fazą osadniczą (obiekty nr 1, 2, 3, 5, 9, 12, 13, 17). W ich obrębie wystąpiło 292 fragmenty ceramiki, z czego najwięcej, bo 133 było w obiekcie 2. Pozostałe pochodzą z warstw naturalnych i kulturowej (684 fr.).

Wśród materiału ceramicznego wyróżnić można fragmenty garnków o jajowatym brzuścu (tabl. V, 1; VI, 9), często spotykanych na innych stanowiskach łużyckich. W Kębłowie nie odnotowano wylewów posiadających dziurki poniżej otworu, fragmenty brzegów, które tu wystąpiły wiążą się z typem II E. Szarek-Waszkowskiej (1975, s. 43). Odkryte zostały także fragmenty naczyń o esowatym profilu (tabl. V, 6; IX, 5), czy też o kształcie w przybliżeniu tulipanowatym (tabl. VI, 2), część z wyżej wymienionych form była chropowata. Kilka fragmentów reprezentuje grupę mis profilowanych (tabl. V, 2; IX, 4) i w kształcie wycinka kuli (tabl. IX, 8). Niewielki ułamek dna stanowił zapewne część czerpaczka (tabl. V, 8). Ponadto wystąpiły fragmenty naczyń miniaturowego zdobionego guzkami (tabl. V, 7), wazy nadszańskie lub formy

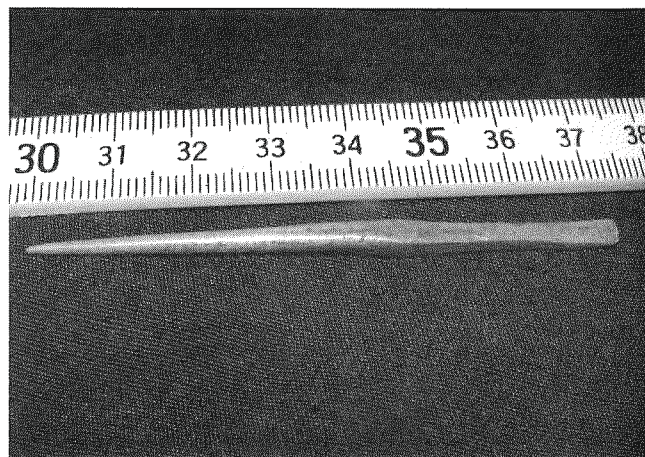

Zestawienie obiektów z sezonu 2006

Nr obiektu	Lokalizacja	Rzut poziomy		Rzut pionowy		Zawartość	Chronologia	Uwagi
		kształt	wymiary	kształt	wymiary			
1	ar 20L, ćw. D	owalny	110 x 102 cm	nieckowaty	30 cm	10 fr. ceramiki – k. trzciniecka, 20 fr. ceramiki – k. łużycka, 6 polep, 3 kamienie, 5 fr. kości, 1 ząb	k. łużycka	
2	ar 20L, ćw. D	owalny	162 x 140	prostokątny	46 cm	133 fr. ceramiki – k. łużycka, 4 polepy, 10 kamieni, 11 fr. kości, 1 ząb 1 krzemień	k. łużycka	
3	ar 20K, ćw. A / 20L, ćw. D	nieregularny	220 x 275	nieregularny	70 cm	3 fr. ceramiki – k. trzciniecka, 34 fr. ceramiki – k. łużycka, 1 fr. ceramiki – średniowiecze, 1 polepa, 3 kamienie	k. łużycka	
4	ar 20K, ćw. A	czworokątny	104 x 222 cm	nieckowaty	7 cm	-	okres nowożytny	
5	ar 20K, ćw. A	nieregularny	wymiary uchwyconej części 102 x 154 cm	nieckowaty	22 cm	8 fr. ceramiki – k. łużycka, 7 fr. ceramiki – okres nowożytny, 1 polepa, 2 kamienie, 1 krzemień, 2 fr. zębów	k. łużycka	częściowo naruszony przez ob. 4
7	ar 20K, ćw. C	czworokątny	208 x 96 cm	nieckowaty	22 cm	9 fr. ceramiki – k. łużycka, 1 fr. przedmiotu żelaznego	okres nowożytny	ceramika pradziejowa na złożu wtórnym
8	ar 20K, ćw. C	czworokątny	210 x 102 cm	wannowaty	18 cm	8 fr. ceramiki – k. łużycka, 1 kamień	okres nowożytny	ceramika pradziejowa na złożu wtórnym
9	ar 20L, ćw. D	owalny	230 x 200 cm	nieregularny	70 cm	27 fr. ceramiki – k. łużycka, 2 polepy, 2 kamienie, 1 fr. zęba, muszla	k. łużycka	
10	ar 20O, ćw. B / 20P, ćw. C	podłużny	140 x ?	wannowaty	110 cm	1 fr. ceramiki – k. trzciniecka, 8 fr. ceramiki – k. łużycka, 12 fr. ceramiki – okres nowożytny, 1 fr. pocisku?, 1 polepa, 1 kamień, 2 krzemienie	okres nowożytny	uchwycony tylko w części
11	ar 20K, ćw. C					1 fr. ceramiki – k. trzciniecka	okres nowożytny	nie został przebadany, ceramika pradziejowa na złożu wtórnym
12	ar 20L, ćw. C	owalny	56 x 45 cm	nieckowaty	20 cm	2 fr. ceramiki – k. łużycka, 2 fr. ceramiki – pradziejowa nieokreślona	k. łużycka	
13	ar 20J, ćw. A, B / 20K, ćw. C, D	owalny	150 x 126 cm	nieckowaty	62 cm	28 fr. ceramiki – k. łużycka, 1 polepa, 5 kamieni, 1 fr. zęba	k. łużycka	

Ryc. 8. Kębłów, stan. 4. Profil NE wykopu na arach 19 K i L. Oznaczenia: 1 – humus, 2 – podglebie, 3 – warstwa kulturowa nr 5
 Abb. 8. Kębłów, Fst. 4. NE Profil des Grabungsschnittes in der Rasterfläche 19 K und L. Bezeichnungen: 1 – Humusboden, 2 – Unterboden, 3 – Kulturschicht Nr. 5
 Рис. 8. Кэ́мблов, пам. 4. Северо-восточный профиль раскопа в араh 19 K и L. Условные обозначения: 1 – гумус, 2 – подпочва, 3 – культурный слой № 5

Ryc. 9. Kębłów, stan. 4. Fragment brązowego sztydła
 Abb. 9. Kębłów, Fst. 4. Fragment einer bronzenen Ahle
 Рис. 9. Кэ́мблов, пам. 4. Фрагмент бронзового шила

od niej pochodnej (tabl. VI, 6) oraz fragment ucha (tabl. VI, 8). Ceramikę reprezentują również talerze-płacki (tabl. V, 5, 10; VI, 7). W wypełniku obiektu 3 odkryty został fragment przęślika klepsydrowatego (tabl. VI, 3).

Niewielka część materiału posiadała zdobienie w postaci ornamentu szczypanego (tabl. VIII, 8), guzków pod krawędzią (tabl. VII, 9) lub na załomie brzuśca (tabl. V, 3). Na nielicznych fragmentach ceramiki wystąpiły szerokie żłobki (tabl. VIII, 6; tabl. IX, 2).

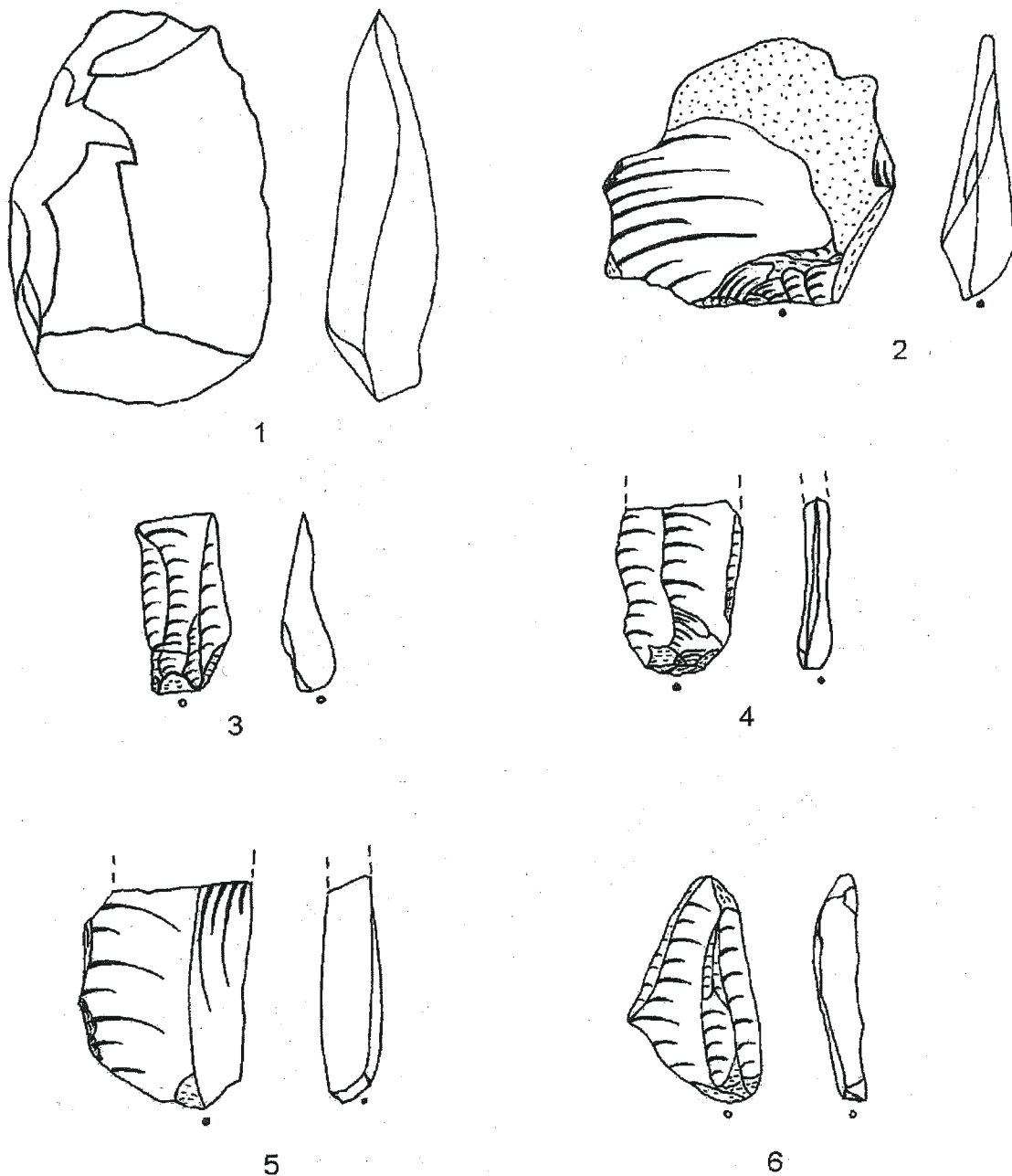
Średniowieczna faza wydzielona została na podstawie 36 fragmentów ceramiki, pochodzącej głównie z warstwy humusu i podglebia. Kilka drobnych fragmentów najprawdopodobniej należy łączyć z późną fazą wczesnego średniowiecza. Był to m. in. fragment wychylonego brzegu cienkościennego garnka (tabl. VII, 15). Nie zarejestrowano obiektów datowanych na ten czas.

Ostatnią fazą osadniczą zarejestrowaną na stanowisku jest okres nowożytny. Wystąpił tu zarówno materiał ceramiczny (46 fragmentów), jak i 7 obiektów (nr 4, 7, 8, 10, 11, 14, 15). W kilku przypadkach w ich wypełnikach odkryto materiał pradziejowy na złożu wtórnym, fragmenty naczyń nowożytnych znajdowały się właściwie tylko w obiekcie 10, ponadto był tam także fragment pocisku? Ceramikę stanowiły głównie niecharakterystyczne fragmenty, z których określić się dało niewielkie części wylewów mis z wyodrębnionym kołnierzem, fragment naczynia malowanego w brunatne pasy oraz nieliczne fragmenty posiadające polewę czy też ornament dookólnych żłobków (tabl. VII, 14). Resztę stanowiły fragmenty głównie cienkościennych naczyń ceglanych, białych i siwaków. Datować je należy nie wcześniej niż na XVII w.³

Inne zabytki

Najciekawszym zabytkiem pozyskanym w trakcie wykopalisk jest kamienny nóż, tzw. Krummesser. Pochodził z warstwy humusu i zachował się jedynie we fragmencie (tabl. VII, 8). Zabytki tego rodzaju typowe są dla kultur dorzecza dolnego Dunaju od wczesnego po środkowy, sporadycznie późny okres EB i zazwyczaj wykonane są techniką wiórową (J. Kopacz 2001, s. 75–78, 81). Charakterystyczne są także

³ Serdecznie dziękuję mgr. A. Lubelczykowi za pomoc w określeniu materiału średniowiecznego i nowożytnego.

Tabl. I. Kębłów, stan. 4. Wybór krzemieni: ob 10 (3), ar 19K, ćw. A (2, 5), ar 19L, ćw. D (6), ar 20L, ćw. D (4). Artefakt kamienny: obiekt 1 (1)

Taf. I. Kębłów, Fst. 4. Feuersteine –Auswahl: Obj. 10 (3), Rasterfläche 19 K, Viertel A (2, 5), Rasterfläche 19 L, Viertel D (6), Rasterfläche 20 L, Viertel D(4). Steinartefakt: Obj. 1 (1)

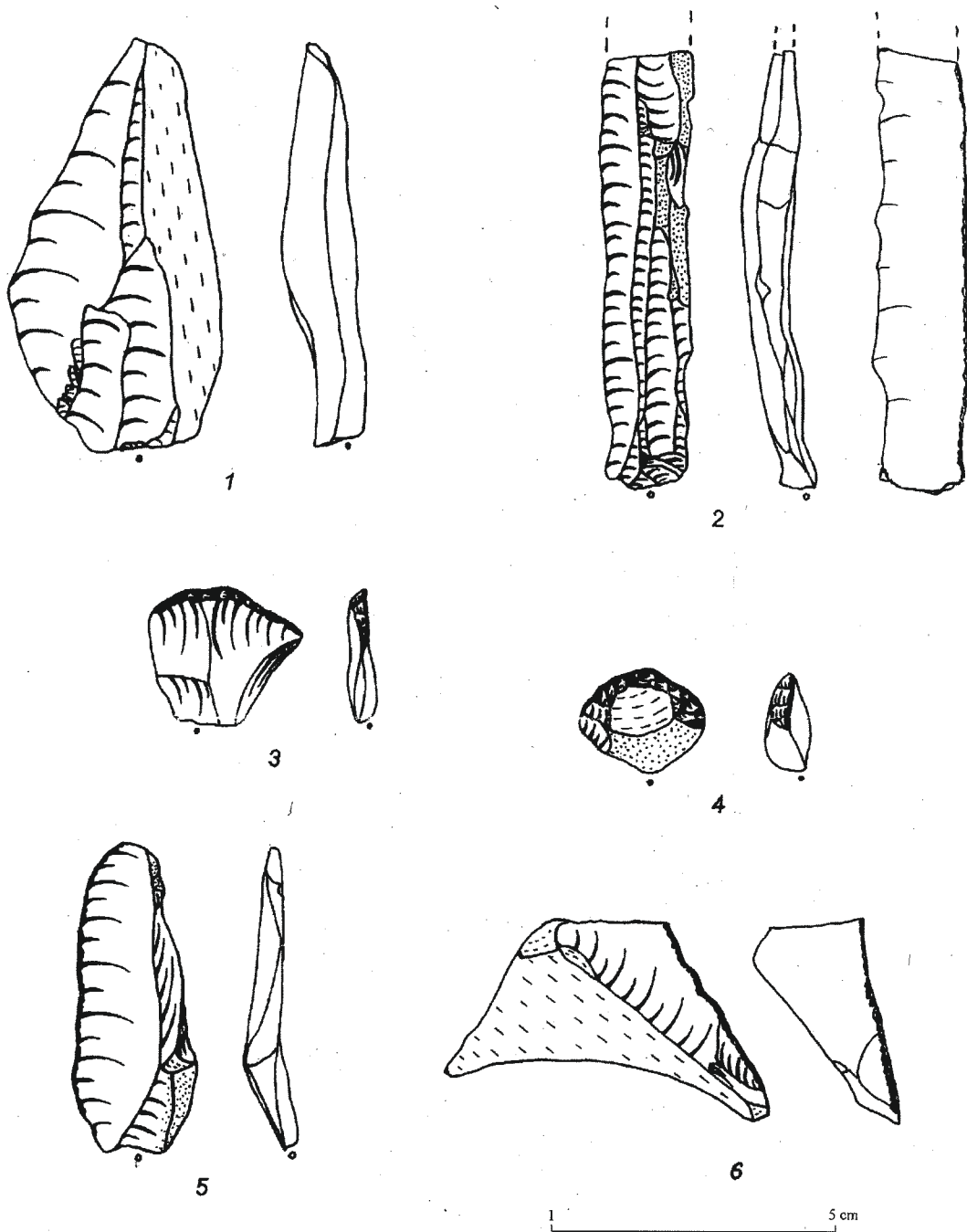
Табл. I. Кэ́мблов, пам. 4. Выборка артефактов из кремня: об. 10 (3), ар 19 К, кв. А (2, 5), ар 19 L, кв. D (6), ар 20 L, кв. D (4). Артефакт из камня: об. 1 (1)

dla kultury Otomani-Füzesabony, gdzie często wykonane są techniką gładzenia i wykazują dosyć duże zróżnicowanie form (P. Valde-Nowak, J. Gancarski 1999, s. 200). Po północnej stronie Karpat odkrywane są nielicznie, z publikacji znane są z Jasła, st. 29 (P. Valde-Nowak, J. Gancarski 1999, s. 186, ryc. 2:1, 5), Trzcinicy, gm. Jasło, st. 1 (J. Gancarski 2002, s. 116, fot. 133), z miejscowości Łajsce, gm. Tarnowiec (J. Gancarski 2002, s. 121) oraz z Grodziska Dolnego, st. 22 (S. Czopek, J. Podgórska-Czopek 2007, s. 20).

Osadnictwo kultury Otomani-Füzesabony na północ od Karpat odpowiada młodszej fazie klasycznej i późnemu

okresowi tej kultury na terenie Słowacji, natomiast jej zanik mógł nastąpić później niż na tamtych terenach, prawdopodobnie w okresie BC P. Reineckiego (J. Gancarski 2002, s. 123). Obecność noża kamiennego należy zapewne powiązać z kulturą trzciniecką, gdyż elementy kultury Otomani-Füzesabony stwierdza się w materiałach nie tylko w południowej strefie zasięgu tej kultury, ale także dalej na północ (J. Gancarski 2002, s. 103).

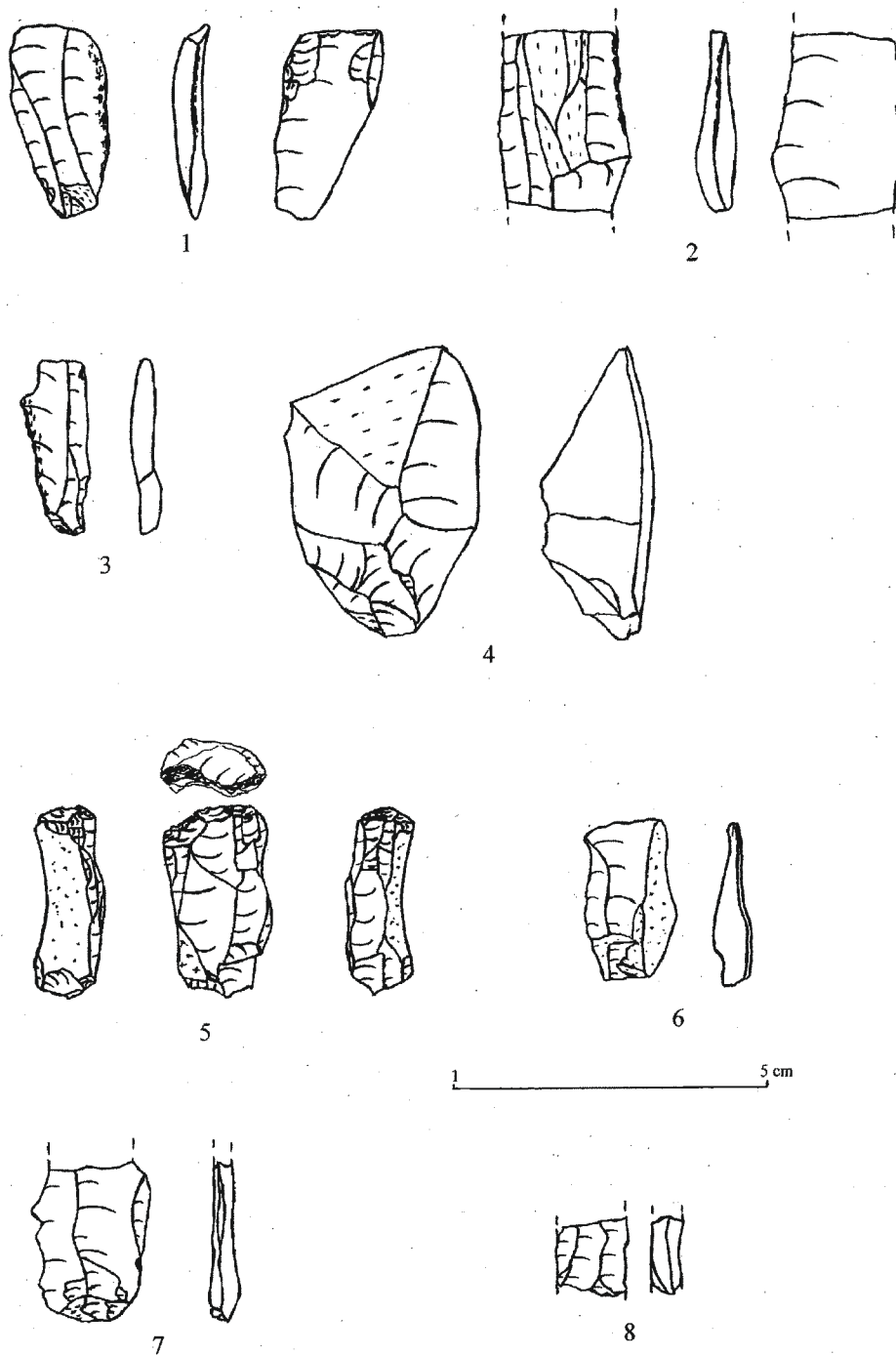
Z epoką brązu wiąże się także fragment szydła brązowego, odkrytego w obrębie warstwy kulturowej (ryc. 9).

Tabl. II. Kęblów, stan. 4. Wybór krzemieni: ar 20K, ćw. C (1), ar 19K, ćw. D (2), ar 19L, ćw. D (4-6), ar 20O, ćw. B (3)

Taf. II. Kłębów, Fst. 4. Feuersteine - Auswahl: Rasterfläche 20 K, Viertel C (1), Rasterfläche 19 K, Viertel D (2), Rasterfläche 19 L, Viertel D (4-6), Rasterfläche 20 O, Viertel B (3)

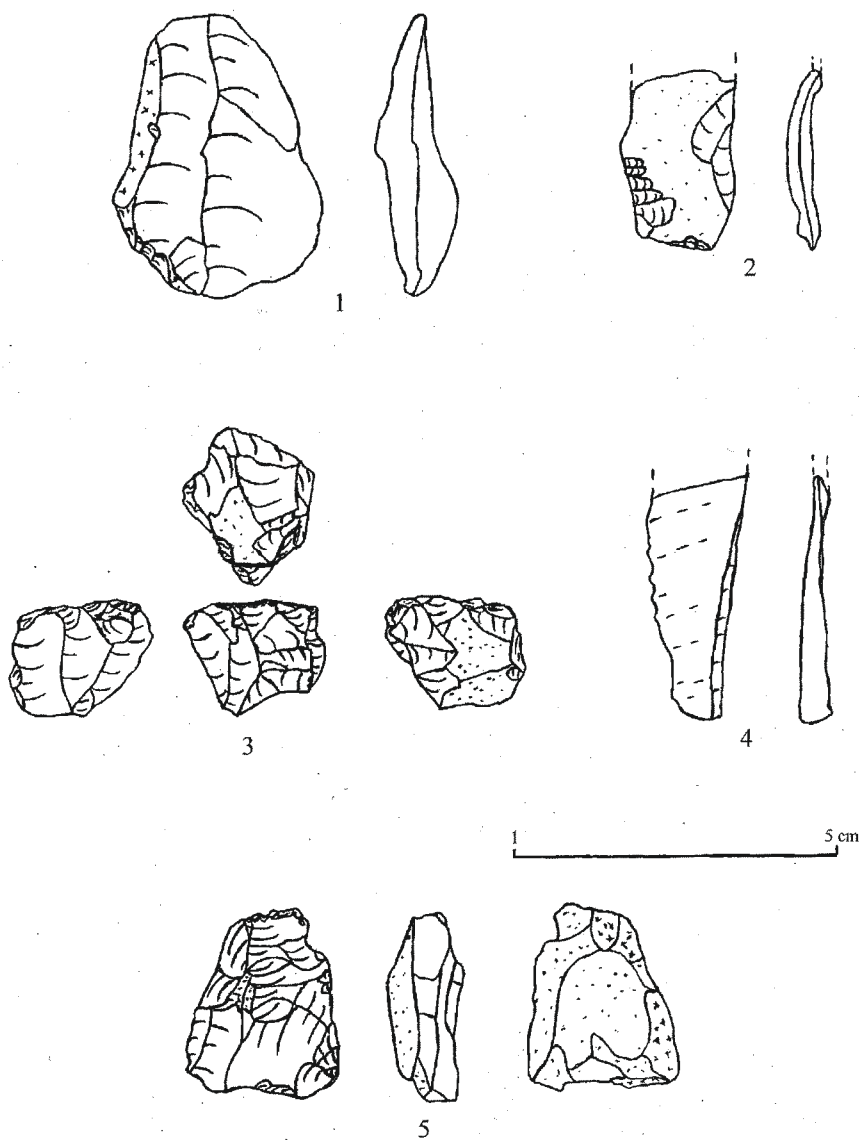
Табл. II. Кэмблов, пам. 4. Выборка артефактов из кремня: ар 20 К, кв. С (1), ар 19 К, кв. D (2), ар 19 L, кв. D (4-6), ар 20 O, кв. B (3)

Tabl. III. Kęblów, stan. 4. Wybór krzemieni: warstwa 5 (5), ar 19L, ćw. D (1-4, 7), ar 19K, ćw. D (8)

Taf. III. Kęblów, Fst. 4. Feuersteine - Auswahl: Schicht 5 (5), Rasterfläche 19 L, Viertel D (1-4, 7), Rasterfläche 19 K, Viertel D (8)

Табл. III. Кэмблов, пам. 4. Выборка арэфектаў из кремня: слой 5 (5), ар 19 L, кв. D (1-4, 7), ар 19 K, кв. D (8)

Tabl. IV. Kębłów, stan. 4. Wybór krzemieni: ob 2 (4), ar 19K, ćw. A (3), ar 20K, ćw. A/D (1, 2), ar 20O, ćw. B (5)

Taf. IV. Kębłów, Fst. 4. Feuersteine- Auswahl: Obj. 2 (4), Rasterfläche 19 K, Viertel A (3), Rasterfläche 20 K, Viertel A/D (1, 2), Rasterfläche 20 O, Viertel B (5)

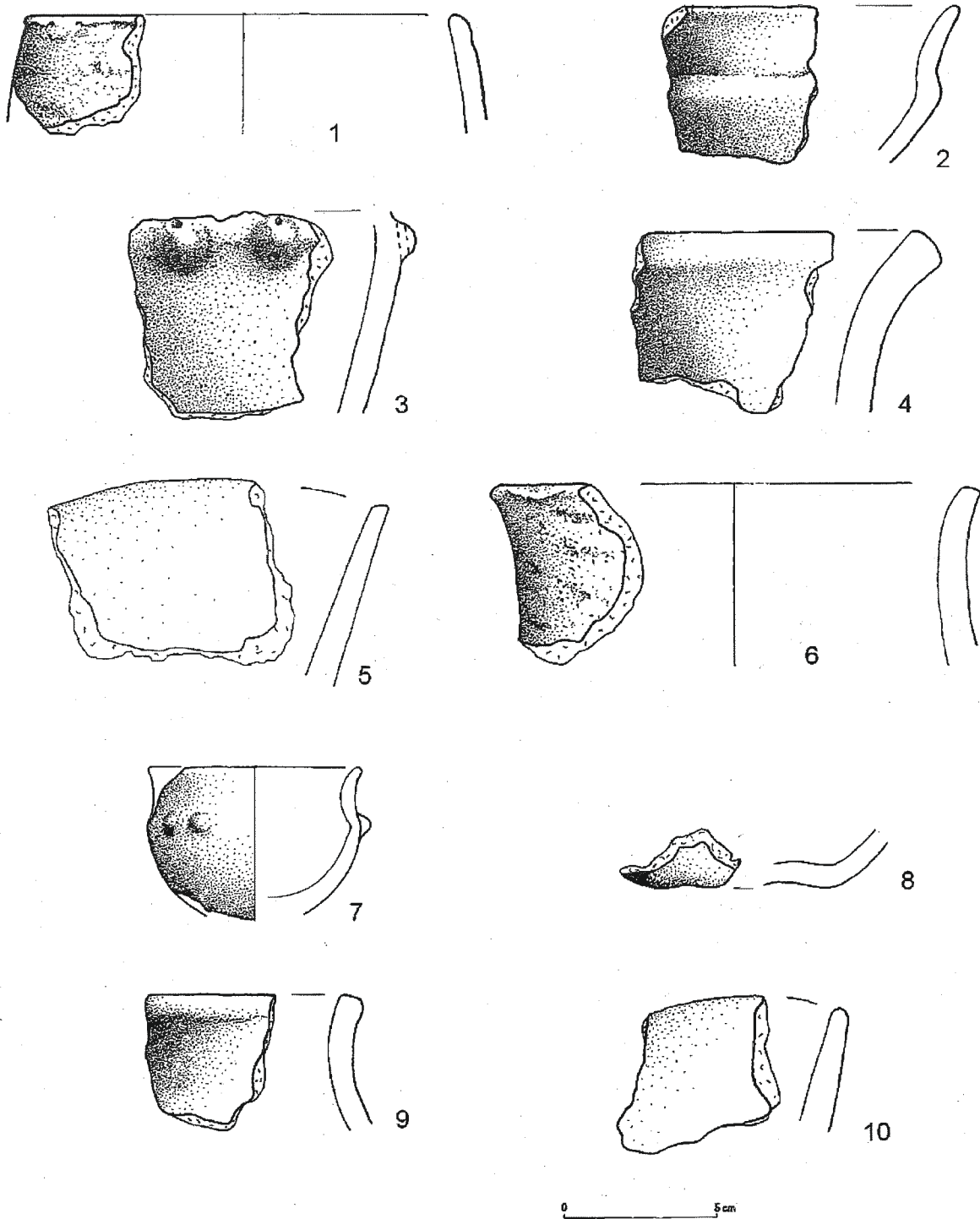
Табл. IV. Кэблов, пам. 4. Выборка артефактов из кремня: об. 2 (4), ар 19 К, кв. А (3), ар 20 К, кв. А/Д (1, 2), ар 20 О, кв. В (5)

WNIOSKI

Badania w Kębłowie, st. 4 w sezonie 2006 wykazały obecność siedmiu faz osadniczych, świadczących o penetracji lub zasiedleniu tych terenów właściwie we wszystkich epokach (mezolit; neolit – KPL; epoka brązu – k. mierzanowicka, k. trzcieniecka, k. łużycka; wczesne średniowiecze; okres nowożytny).

Stać obecność ludności niewątpliwie miała miejsce w epoce brązu, z którym to okresem wiąże się największa ilość odkrytych zabytków. Przeważa inwentarz ceramiczny łączony z kulturą łużycką i nawiązuje on do materiałów znanych ze stanowisk znajdujących się w niedalekich okolicach, tj. w skupieniu osadniczym w rejonie wiośli Wisły i Sanu (skupienie tarnobrzesko-połanieckie – J Michalski 1989, s. 299n, mapa 2). Należy jednak podkreślić, iż skupiska takie tworzą

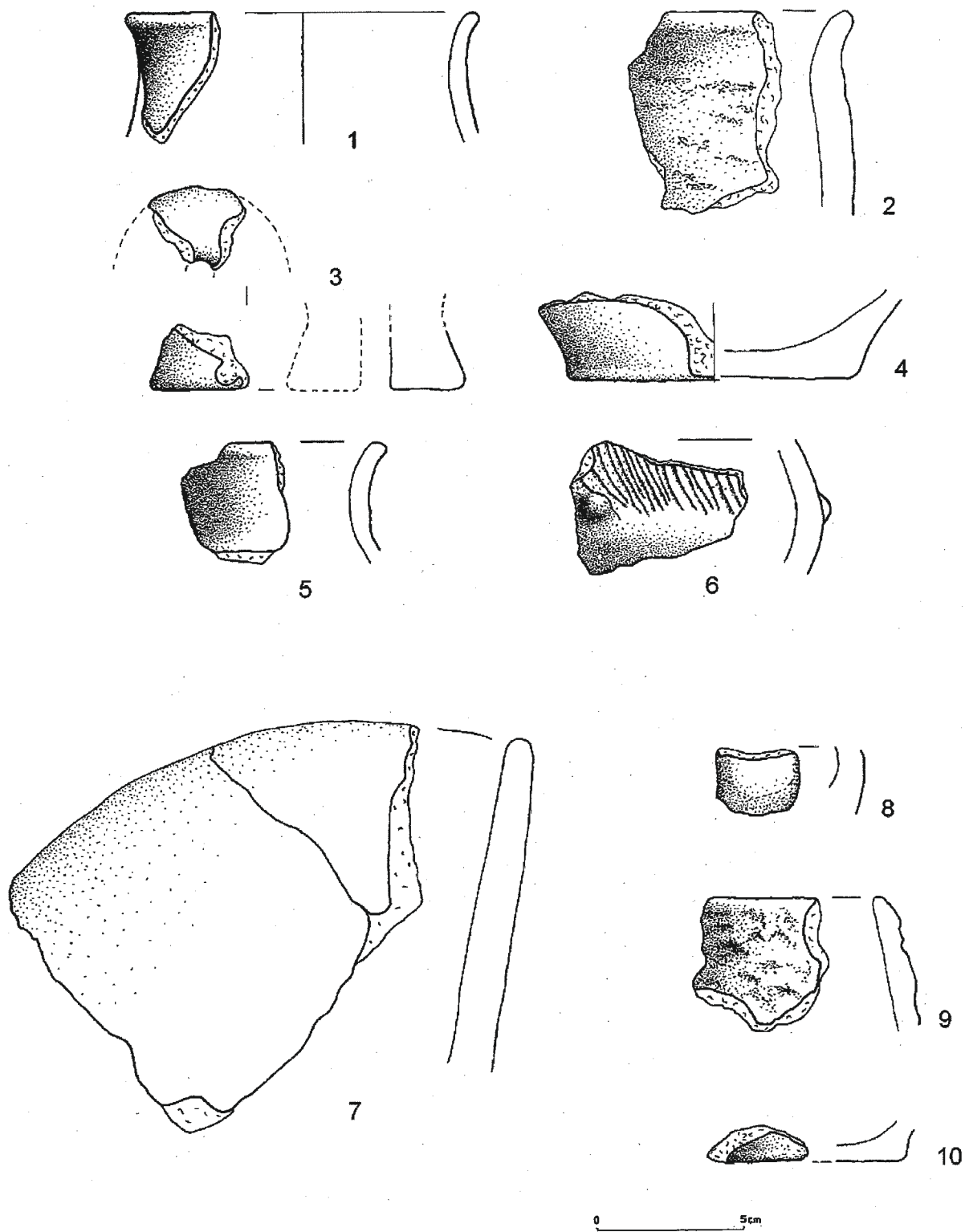
w większości stanowiska sepulkralne, dlatego kontynuacja badań na osadzie w Kębłowie wydaje się celowa. Tym bardziej że rozdrobniona ceramika świadczy o stopniowym niszczeniu terenu, obecnie zagrożonego także poprzez wybieranie piasku. Rozrzut materiału na powierzchni wskazuje zaś na stosunkowo szeroki zasięg stanowiska. Jedynie wykopaliska obejmujące znacznie większą powierzchnię mogłyby ustalić pozycję stanowiska w stosunku do osadnictwa w regionie, szczególnie dotyczyłoby to relacji łużyckiej osady w Kębłowie z najbliższym cmentarzyskiem w Krzemienicy (E. Szarek-Waszkowska 1975, s. 3–51), oraz znaleziskiem osadowym w Woli Zdakowskiej, pow. Mielec (E. Szarek-Waszkowska 1971, s. 91–92).

Tabl. V. Kęblów, stan. 4. Wybór ceramiki. Obiekt 1 (1-3), obiekt 2 (5-8), obiekt 5 (9, 10), obiekt 11 (4). Kultura trzciniecka (4), kultura łużycka (1-3, 5-10)

Taf. V. Kęblów, Fst. 4. Keramikauswahl: Objekt 1 (1-3), Obj. 2 (5-8), Obj. 5 (9, 10), Obj. 11 (4). Trzciniec- Kultur (4), Lausitzer- Kultur (1-3, 5-10)

Табл. V. Кэмблов, пам. 4. Выборка керамики. Объект 1 (1-3), объект 2 (5-8), объект 5 (9, 10), объект 11 (4). Тшцинецкая культура (4), лужицкая культура (1-3, 5-10)

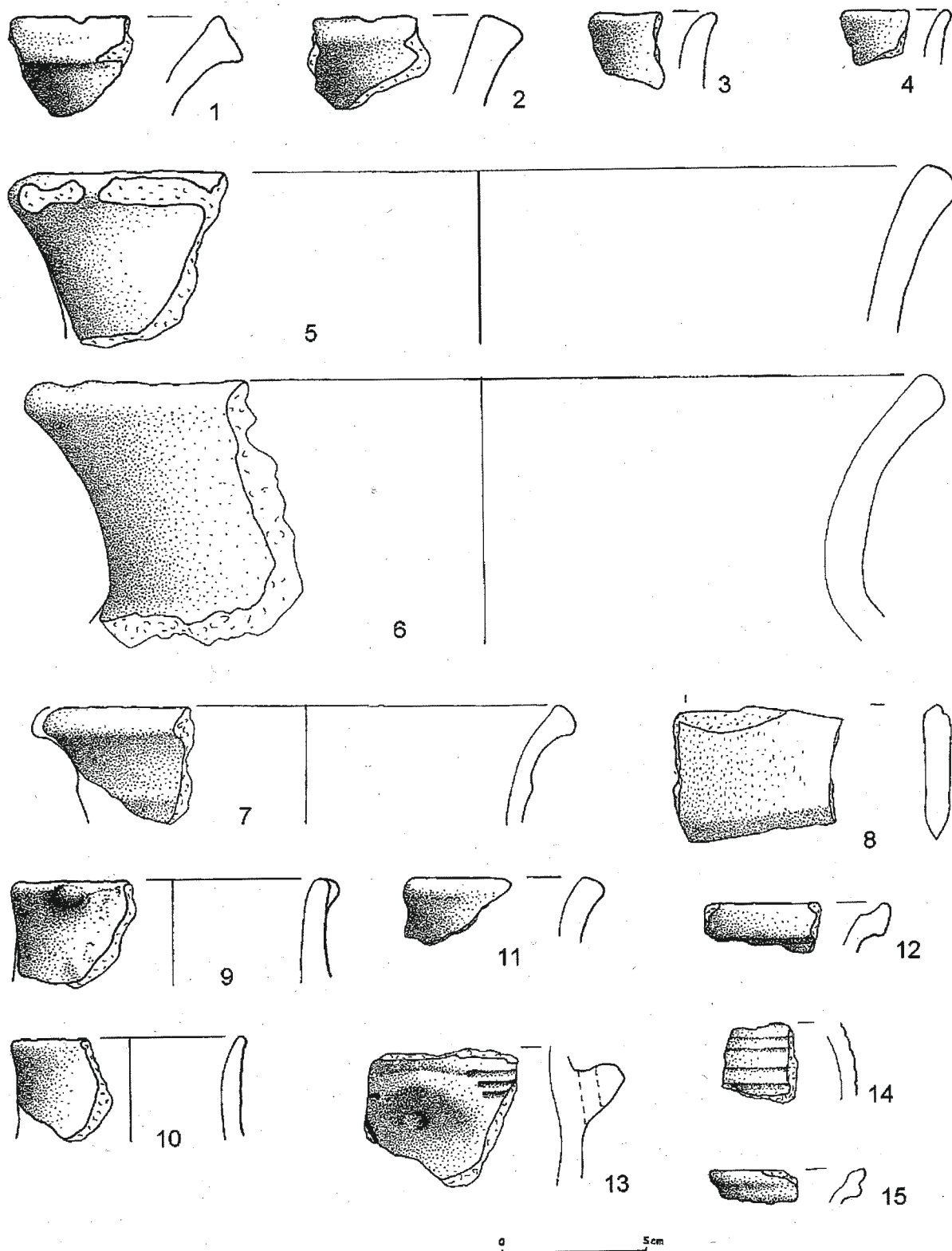

Tabl. VI. Kęblów, stan. 4. Wybór ceramiki. Obiekt 3 (1-4), obiekt 9 (5, 6), obiekt 13 (7-10). Kultura lużycka (1-10)

Taf. VI. Kęblów, Fst. 4. Keramikauswahl: Obj. 3 (1-4), Obj. 9 (5, 6), Obj. 13 (7-10). Lausitzer Kultur (1-10)

Табл. VI. Кэмблов, пам. 4. Выборка керамики. Об'ект 3 (1-4), об'ект 9 (5, 6), об'ект 13 (7-10). Лужицкая культура (1-10)

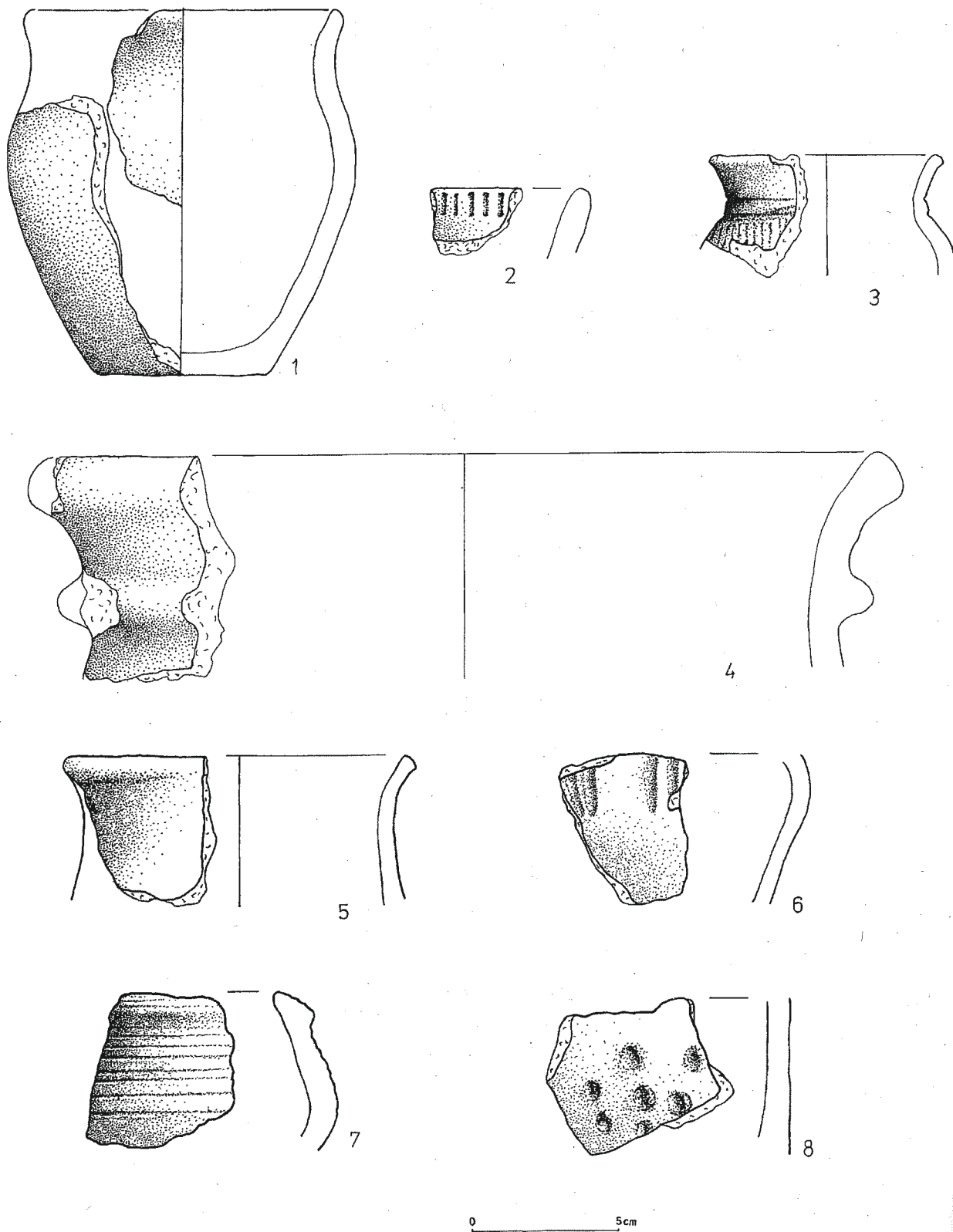

Tabl. VII. Kęblów, stan. 4. Wybór ceramiki oraz fragment kamiennego noża-Krummesser (8). Objekt 15 (1-4), ar 19K (5, 8, 13-15), ar 19L (9-12), ar 20K (6, 7). Kultura trzciniecka (1, 2, 5-7, 11, 13), kultura łużycka (3, 4, 9, 10), średniowiecze (15), nowożytność (14)

Taf. VII. Kęblów, Fst. 4. Keramikauswahl und ein Fragment steinernen Krummessers (8). Obj. 15 (1-4), Rasterfläche 19 K (5, 8, 13-15), Rasterfläche 19 L (9-12), Rasterfläche 20 K (6, 7). Trzciniec- Kultur (1, 2, 5-7, 11, 13), Lausitzer- Kultur (3, 4, 9, 10), Mittelalter (15), Neuzeit (14)

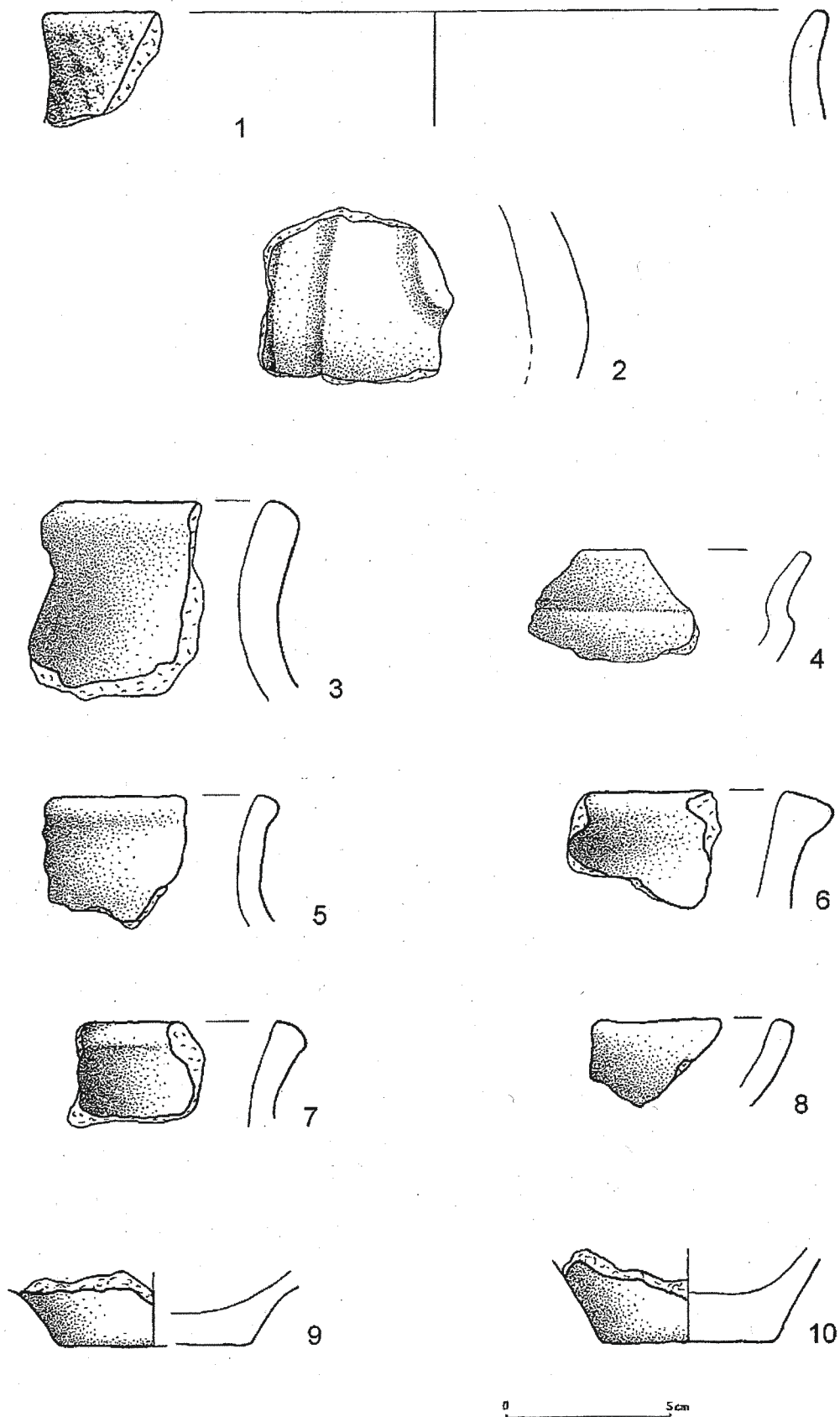
Табл. VII. Кэмблов, пам. 4. Выборка керамики и фрагмент каменного ножа-Krummesser (8). Объект 15 (1-4), ар 19 К (5, 8, 13-15), ар 19 L (9-12), ар 20 К (6, 7). Тщинецкая культура (1, 2, 5-7, 11, 13), лужицкая культура (3, 4, 9, 10), средневековье (15), новое время (14)

Tabl. VIII. Kęblów, stan. 4. Wybór ceramiki. Warstwa kulturowa nr 5 (1-8). KPL (2), kultura trzciniecka (1, 3-5, 7), kultura lужицка (6, 8)

Taf. VIII. Kęblów, Fst. 4. Keramikauswahl. Kulturschicht Nr. 5 (1-8), Trichterbecherkultur (2), Trzciniec Kultur (1, 3-5, 7), Lausitzer Kultur (6, 8)

Табл. VIII. Кэмблов, пам. 4. Выборка керамики. Культурный слой № 5 (1-8). Культура воронковидных сосудов (2), тщицнецкая культура (1, 3-5, 7), лужицкая культура (6, 8)

Tabl. IX. Kęłbów, stan. 4. Wybór ceramiki. Warstwa kulturowa nr 5 (1-11). Kultura trzciniecka (6, 7), kultura łużycka (1-5, 8-10)

Taf. IX. Kęłbów, Fst. 4. Keramikauswahl. Kulturschicht Nr. 5 (1-10). Trzciniec- Kultur (6, 7), Lausitzer- Kultur (1-5, 8-10)

Табл. IX. Кэмблов, пам. 4. Выборка керамики. Культурный слой № 5 (1-10). Тшцинецкая культура (6, 7), лужицкая культура (1-5, 8-10)

WYKAZ CYTOWANEJ LITERATURY

- Balcer B.
1983 *Wytwórczość narzędzi krzemiennych w neolicie ziem polskich*. Wrocław.
- Czopek S., Podgórska-Czopek J.
2007 *Grodzisko Dolne, stan. 22 – od paleolitycznych łowców do wczesnośredniowiecznych Słowian*, Rzeszów.
- Czebreszuk J.
1998 *Trzciniec – koniec pewnej tradycji*, [w:] A. Koško, J. Czebreszuk (red.) „Trzciniec” – system kulturowy czy interkulturowy proces?, Poznań, s. 411–429.
- Gancarski J.
2002 *Kultura Otomani-Füzesabony po północnej stronie Karpat*, [w:] J. Gancarski (red.) *Między Mykenami a Bałtykiem. Kultura Otomani-Füzesabony*, Krosno–Warszawa, s. 103–124.
- Kopacz J.
2001 *Początki epoki brązu w strefie karpackiej w świetle materiałów kamiennych*, Kraków.
- Michalski J.
1989 Skupienia osadnicze na obszarze grupy tarnobrzeskiej kultury łużyckiej, [w:] A. Barłowska, E. Szałapata (red.) *Grupa tarnobrzeska kultury łużyckiej. Materiały z konferencji 12–14 listopada 1986 r. w Rzeszowie*, Rzeszów, s. 293–304.
- Szarek-Waszkowska E.
1971 *Wola Zdakowska pow. Mielec*, Informator Archeologiczny. Badania 1970, Warszawa, s. 91–92.
- 1975 *Cmentarzysko kultury łużyckiej w Krzemienicy pow. Mielec*, MSROA, s. 3–51.
- Valde-Nowak P., Gancarski J.
1999 *Bronzezeitliche Spaltindustrie der Pleszów- und der Otomani-Füzesabony-Kultur aus den Siedlungen Trzcinica und Jasło. Ein Überblick*, [w:] J. Gancarski (red.) *Kultura Otomani-Füzesabony – rozwój, chronologia, gospodarka*, Krosno, s. 181–200.

Sabina Tokarczyk, Magdalena Wilk

Bericht über die 2006 durchgeführten Rettungsgrabungen im Bereich der Fundstelle Nr. 4 in Kłębów, Kreis Mielec

Zusammenfassung

Die Fundstelle Nr. 4 in Kłębów, Kreis Mielec ist im Bereich des Sandomierz – Beckens lokalisiert. Sie befindet sich im westlichen Teil der Ortschaft, auf dem leicht exponierten Gebiet, ca. 2 km von dem heutigen Weichsel- Flussbett (Abb. 1.).

Vom 4. bis zum 16. September 2006 wurden dort, im Auftrag der Stiftung des Archäologiezentrums in Rzeszów, Rettungsgrabungen durchgeführt. Die Arbeiten wurden wegen der Gefährdung durch den im Bereich der Fundstelle geführten Sandabbau aufgenommen. Man untersuchte eine Fläche von 2,5 Aren. In Anknüpfung an den früheren Grabungsschnitt (2004) wurden die 10 m x 10 m großen Rasterflächen abgesteckt (Abb. 2.), und in ihrem Bereich richtete man 3 Grabungsschnitte ein.

Während der Grabungen registrierte man 16 Objekte (Abb. 3.), die Trzciniec – (Obj. 16), Lausitzer- (Obj. 1, 2, 3, 5, 9, 12, 13, 17) und neuzeitliche Chronologie aufweisen (Obj. 4, 7, 8, 10, 11, 14, 15). Die meisten Objekte waren in den Rasterflächen 20K und 20 L lokalisiert, wo auch die Kulturschicht zum Vorschein kam, die in den Rasterflächen 19K und 19 L weiter beobachtet wurde. Die Kulturschicht war 30–60 cm dick, und man gewann hier zahlreiche Keramikfragmente, vor allem der Trzciniec – und Lausitzer – Kultur. Am Boden der Schicht waren zwei ziemlich große Steine lokalisiert, die vielleicht als Mahlsteine gedient haben. Darüber hinaus explorierte man dort auch ein paar Steine und Fragment einer bronzenen Ahle.

Die frühgeschichtlichen Objekte waren vor allem ovale Siedlungsgruben mit dunkler Verfüllung. Ihre Größe schwankte zwischen 1–4 m², und ihre Tiefe reichte von 20 bis 90 cm.

Man gewann das Lausitzer – Fundmaterial und entschlossen weniger zahlreiches Trzciniec- Material. Die neuzeitlichen Objekte waren rechteckförmig, hatten gerundete Ecken und sehr deutliche Grenzen, sowie eine gefleckte Verfüllung. Sie waren meistens flach und nur die Mächtigkeit des Objekts Nr. 10 überschreitet 100 cm.

Insgesamt gewann man während dieser Grabungssaison 1700 Keramikfragmente (Taf. V–IX), 38 Feuersteine (Taf. I–IV), Steingegenstände (Abschläge, Messer, Mahlsteine- Taf. I, 1, Taf. VII, 8) und eine bronzene Ahle (Abb. 9).

Aufgrund des gewonnenen Fundmaterials unterschied man sieben Besiedlungsphasen. Das Mesolithikum wird durch wenige erratische Feuersteine repräsentiert. Die zweite Phase bestimmen die Funde aus dem Świeciechów- Feuerstein und drei Keramikfragmente, die für die Trichterbecherkultur typisch sind. Mit der frühen Bronzezeit verbindet man zwei Keramikfragmente der Mierzanowice- Kultur. Die meisten Funde stammen aus der klassischen Phase der Trzciniec – Kultur und wurden hauptsächlich in der Kulturschicht freigelegt. An diese Etappe knüpft auch der Fund eines Steinmessers, des so genannten Krummessers an. Das meiste Fundmaterial bezieht sich auf die Lausitzer- Kultur. Die Gefäßformen weisen auf die klassische Phase der Tarnobrzeg Kultur hin. Mit der Bronzezeit verbindet man auch das Fragment einer Ahle aus Bronze, die im Bereich der Ackerschicht exploriert wurde (Abb. 9). Die nächste Etappe weist auf das Frühmittelalter hin, die letzte wird dagegen durch das neuzeitliche Material vertreten.

Starke Zerstückelung des Keramikmaterials zeugt von einer fortschreitenden Zerstörung der Fundstelle, die heute auch noch durch den Sandabbau gefährdet ist.

¹ Während der Ausgrabungen im Jahre 2004 wurde die Fundstelle falsch als Rożniaty, Fst. 1. bezeichnet.

Результаты охранных раскопок на памятнике 4 в Кэмблове, повят Мелец в 2006 году

Резюме

Памятник № 4 в Кэмблове, пов. Мелец расположен в пределах Сандомирской Котловины. Находится на западном участке местности, на незначительно возвышающейся поверхности, на расстоянии около 2 км от настоящего русла Вислы (рис. 1).

С 4 по 16.09.2006 года по поручению Фонда Жешовского археологического центра проведены охранные раскопки. Работы были обусловлены угрозой разрушения, связанной с разработкой песчаного карьера в пределах памятника. Исследованиями охвачена поверхность 2,5 ара. С привязкой к раскопу предыдущего полевого сезона (2004 г.) заложена сетка аров (рис. 2) и в ее пределах размечены три раскопа.

В ходе исследований зафиксированы 16 объектов (рис. 3): тшцинецкой (об. 16) и лужицкой (об. 1, 2, 3, 5, 9, 12, 13, 17) хронологии и нового времени (об. 4, 7, 8, 10, 11, 14, 15). Большинство из них находилось в арах 20 K и 20 L, где помимо этого выступил культурный слой, продолжающийся в арах 19 K и 19 L. Толщина культурного слоя достигала 30–60 см. В нем обнаружены многочисленные фрагменты керамики, в основном, населения тшцинецкой культуры и лужицкой культуры. На дне слоя выявлены два относительно больших камня, возможно, используемых как жернова. Вместе с тем выступили в нем несколько артефактов из кремня и фрагмент бронзового шила.

Доисторические объекты – это, главным образом, хозяйственные ямы овальной формы с темным заполнением. Их величина колебалась в пределах 1–4 м², глубина достигала от 20 до 90 см. Они содержали лужицкий материал и в значительно меньшем количестве материал тшцинецкий. Объекты нового времени имели прямоугольные очертания со сглаженными углами, очень

четкие границы и пятнистое заполнение. Их глубина в большинстве случаев была незначительной, только мощность объекта 10 превышала 100 см.

В целом в настоящем полевым сезоне выявлено 1700 фрагментов керамики (табл. V–IX), 38 артефактов из кремня (табл. I–IV), предметы, изготовленные из камня (отщепы, нож, жернова – табл. I, 1, табл. VII, 8), и бронзовое шило (рис. 9).

На основании полученного вещевого инвентаря выделено семь поселенческих фаз. Мезолит представлен немногочисленными кремневыми микролитами. Вторую фазу определяют находки, изготовленные из съвещеховского кремня, и три фрагмента керамики, характерные для культуры воронковидных сосудов. К эпохе ранней бронзы относятся два фрагмента керамики межановицкой культуры. Большинство находок происходит со времени существования классической фазы тшцинецкой культуры и выявлены они, преимущественно, в культурном слое. С этим периодом связана также находка каменного ножа, так называемого, Krummessa. Наибольшее количество вещевого материала связано с лужицкой культурой. Комплекс форм сосудов указывает на классическую фазу развития тарнобжегской лужицкой культуры. К эпохе бронзы отнесен также фрагмент бронзового шила, выявленный в пахотном слое (рис. 9). Следующая фаза связывается с ранним средневековьем, а последняя – представлена материалом нового времени.

Раздробленность керамического материала свидетельствует о постоянном разрушении памятника, которому в настоящее время угрожает еще и песчаный карьер, эксплуатируемый местным населением.

¹ В ходе исследований 2004 года это место ошибочно было определено как Рожняты, пам. 1.